

Goedemiddag!

Om te beginnen een zeer voorspoedig 2018 toegewenst!

Het jaar waarin de meeste raadsgriffiers de maand maart als absoluut (functioneel) hoogtepunt in hun agenda hebben staan: wisseling van de lokaal – democratische wacht, verwelkomen van nieuwe raadsleden en de nieuwe raad vol energie ondersteunen, faciliteren en adviseren.

Ik wens hen daarbij veel wijsheid toe. En waar nodig/gevraagd/gewenst verleen ik passende juridische bijstand, ondersteuning en advisering.

Algemeen

Elke eerste zondag van de maand gaat deze Nieuwsbrief naar een groot aantal griffiers, adjunct-griffiers en andere medewerkers in en om raadsgriffies.

Doelstelling is om “iets juridisch” dat mij afgelopen maand het meest is opgevallen met de lezers te delen, en er waar mogelijk leermomenten uit te halen.

Dit alles om zoveel mogelijk gemeenteraden support te bieden bij het juridisch optimaliseren van hun besluitvormingsprocessen.

Thema voor deze Nieuwsbrief is: de gemeenteraad, de fractie en de fractieleden.

Betekenis en doorwerking kandidatenlijst

Op 5 februari 2018 worden de kandidatenlijsten ingeleverd. Daarmee laten de (lokale) politieke verenigingen weten wie namens hen de komende vier jaar beschikbaar zijn voor de functie van lid van de gemeenteraad.

Belangrijk om te weten is, dat zowel de personen als de volgorde waarin zij op de lijst staan voor de volle vier jaar vaststaan. Wat betekent dit: bij elke vacature die ontstaat doordat een persoon zijn hoedanigheid van raadslid verliest wordt de kandidatenlijst van boven af aan doorgeakkerd.

En krijgt in beginsel elke daarop voorkomende persoon de gelegenheid om aan te geven of hij/zij wil worden benoemd in de vacature van raadslid.

Het maakt daarbij niet uit of de fractie de betreffende persoon niet wil, het maakt daarbij ook niet uit of de betreffende persoon aangeeft wel lid van de raad te willen worden, maar niet bij de fractie waar de vacature is ontstaan.

Dus ook de ex-wethouder die wegens een vertrouwenskwestie vorige maand aftrad kan besluiten dat hij gebruik wil maken van zijn recht te worden benoemd als raadslid. Niemand kan dit tegenhouden, noch de fractie noch de gemeenteraad noch de publieke opinie.

De praktijk laat regelmatig zien dat dit strakke stelsel dat de Kieswet hanteert tot strubbelingen in en om een fractie leiden.

Van wie is de raadszetel?

De Kieswet is gebaseerd op de gedachte dat elk raadslid door het aannemen van de benoeming tot raadslid daarmee een rechtstreeks mandaat van de kiezer krijgt om die kiezer deze raadsperiode in de gemeenteraad te vertegenwoordigen.

Dit betekent dat niet de fractie maar het raadslid zelf “over zijn zetel gaat”. Kieswettechnisch is een fractie niet meer dan een hulpmiddel voor het bedrijven van gemeentepolitiek. Meer gewicht moet daar dus niet aan worden toegekend.

De term “zetelover” is Kieswettechnisch daarom volstrekt misplaatst en juridisch onmogelijk: hoe kun je iets roven dat van jou is?

Dat dit vanuit politiek oogpunt anders wordt beleefd moge duidelijk zijn. In deze Nieuwsbrief beschrijf ik de staatsrechtelijke context.

Keuzemogelijkheid raadslid

Eenmaal raadslid, kan de betreffende persoon op elk door hem/haar gewenst moment de keuze maken om zich af te scheiden van de fractie waarvan hij deel ging uitmaken bij het aantreden in de gemeenteraad.

Het Reglement van Orde (RvO) kent bevat hierover bepalingen. Deze bepalingen zijn voornamelijk van procedurele aard: wanneer gaat het in en aan wie moet het worden meegedeeld.

In menig RvO is ruimte voor dit raadslid om aan door hem/haar gekozen naam aan te nemen: "fractie (*vul zelf maar in*)". Met als enige beperking dat de zelf in te vullen naam niet in strijd is met reeds bestaande namen van politieke partijen.

Het staat de raad geheel vrij, om deze ruimte af te sluiten. In die zin dat niet het raadslid maar het RvO (dus de raad) bepaalt onder welke naam het afgescheiden raadslid in de raad zitting heeft. Bijvoorbeeld "raadslid (*naam raadslid*)", of "fractie (*naam raadslid*)".

Het maakt een principiële en groot verschil of de aanduiding "raadslid" of "fractie" is. In laatstgenoemde optie is het betreffende raadslid volwaardig fractie en fractievoorzitter. En kan hij/zij gebruik maken van alle rechten en aanspraken die elke fractie en fractievoorzitter heeft. Hierbij kan worden gedacht aan lidmaatschappen van commissies waarin uitsluitend fractievoorzitters zitting hebben. Maar ook aan het recht op (financiële) fractieondersteuning. Dit laatste recht is in de Gemeentewet (artikel 33 lid 2) toegekend aan "in de raad vertegenwoordigde groeperingen". Gesteld kan worden dat een afgescheiden raadslid, juist doordat hij zich van zijn fractie heeft losgemaakt, geen "in de raad vertegenwoordigde groepering" is. Iemand die "sec" raadslid is kan uitsluitend gebruik maken van de rechten en aanspraken die wet en RvO aan het raadslid toekent.

Wanneer is sprake van "afschieden van een fractie"?

Onlangs was deze vraag actueel: kan een lid van de raad uit de fractie worden gezet? Dat is aan die fractie. Daar gaat de raad niet over. De raad heeft alleen te maken met het resultaat van een interne besluitvorming binnen de betreffende fractie.

Voor de raad is wel van belang dat in het RvO in niet mis te verstane bewoordingen moet worden omschreven wat wordt verstaan onder "afschieden van een fractie". Het model-RvO bevat hier geen definitie over.

Kennelijk wordt er stilzwijgend vanuit gegaan dat de handeling "afschieden van een fractie" het gevolg is van een actie van het raadslid zelf. Maar wat als de fractie besluit tot het uit de fractie zetten van een raadslid, en dat raadslid beweert dat zijn voormalige fractiegenoten de fractie hebben verlaten en hij dus de enige echte fractie is? Die vraag lag in de betreffende gemeenteraad voor, en toen bleek dat het RvO hier geen antwoord op heeft. Met als leermoment dat het zinvol is om in het RvO een definitie van "afschieden uit de fractie" op te nemen.

Bijvoorbeeld als volgt: "onder afschieden uit de fractie wordt verstaan de situatie waarin de fractievoorzitter dan wel het betreffende raadslid/-leden aan de voorzitter van de raad een schriftelijk bericht stuurt waarin wordt meegedeeld dat een of meer personen niet langer deel uitmaken van de fractie, en waarin de naam/namen van die persoon/personen worden genoemd".

Vragen naar aanleiding van het bovenstaande beantwoord ik graag.